

Alle hens aan dek

(tekst van een gesproken column)

&

Zes pijlers voor een vreedzame wereld

(tekst van een lezing)

Dolph Kessler

INHOUD

In deze publicatie treft U twee teksten aan die ik in de afgelopen maanden schreef en die elkaar deels overlappen.

TEKST 1. Het is alle hens aan dek

Deze column sprak ik op 23 januari 2025 uit in de Huizumer Dorpskerk te Leeuwarden na afloop van een lezing van historicus Ivo van de Wijdeven met de titel ‘Geschiedenis en toekomst van een continent omringd door onzekerheid’.

Deze column werd als volgt aangekondigd.

“De lezing wordt gevolgd door een gesproken column van Dolph Kessler, oud-wethouder van Leeuwarden. In zijn boek Oorlog of vrede, willen winnen of gelijkspel (2024) pleit hij voor op vrede gerichte preventieve dialoog als oplossing voor de huidige ‘apenrotscrisis’.”

Gegeven de hoeveel tijd die mij was toegemeten, ben ik slechts ingegaan op de eerste van zes pijlers die volgens mij voor een op ‘vrede gerichte preventieve dialoog’ van betekenis zijn.

Die eerste noodzakelijke pijler is het besef van de urgentie.

TEKST 2. Zes pijlers voor een vreedzame wereld

Aangezien de vijf andere pijlers niet verder belicht werden heb ik aan deze publikatie ook de tekst toegevoegd die over de zes pijlers gaan. Mijn betoog over de zes pijlers heb ik voor het eerst geformuleerd tijdens een lezing voor Stichting Huis van Erasmus op 25 oktober 2024 in Rotterdam.

Een enigszins aangepaste versie daarvan verscheen op de website van Groningers voor Vrede. Zie: <https://groningersvoorvrede.nl/>

De nu volgende tekst over de zes pijlers is op onderdelen nog wat verder aangepast en treft U aan op bladzijde 12 tot 27.

23 januari 2025

Dolph kessler

Vergaderzaal van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties

HET IS ALLE HENS AAN DEK

(tekst van de gesproken column op 23 januari 2025 in het Debatcentrum Huizumer Dorpskerk)

1. INTRODUCTIE / BEGIN / OEKRAÏNE

Ter aanvulling op de zojuist gegeven introductie nog het volgende.

Ik ben in 2003 de Foto academie Amsterdam gaan doen en werd vanaf 2006 fotograaf.

In 2013 en 2014 maakte ik dit fotoboek LVIV, STAD VAN PARADOXEN. En zoals U weet, Lviv ligt in het westen van Oekraïne. Ik raakte hierdoor betrokken bij dit land.

Ik realiseerde mij in die tijd op basis van allerlei gesprekken met Oekraïners, ook die met een Russische achtergrond, dat er zoveel onderhuidse spanningen bestaan tussen Rusland en Oekraïne, opgebouwd in meer dan 200 jaar gecompliceerd nabuurschap, dat de vlam zomaar volledig in de pan kon slaan.

Ik werd daarom een overtuigd voorstander van militaire neutraliteit voor Oekraïne zoals ook Finland en Oostenrijk kozen in de jaren na de Tweede Wereldoorlog en wat voor deze landen een verstandige keuze geweest is. Tien jaar geleden, februari 2015, sloot ik een opiniebijdrage voor de Leeuwarder Courant als volgt af:

“Militaire neutraliteit is de enige optie waarbij het Westen niet het risico loopt in een steeds verder oplopend, mogelijkerwijs gewapend (wellicht zelfs catastrofaal) conflict, met Rusland terecht tekomen. En het is de enige optie waarbij Oekraïne niet voor de zoveelste keer in haar bestaan door een poel van ellende moet gaan.

Ik hoop dan ook dat Europa eindelijk eens een eigen koers gaat varen en een neutrale positie van Oekraïne tot háár beleidskeuze maakt”. (einde citaat)

Het heeft niet zo mogen zijn. De afslag militaire neutraliteit voor Oekraïne is, tot mijn verdriet en groot ongenoegen, gemist. En ik begreep aanvankelijk echt niet waarom dat zo was. Die vraag werd na de brute inval van Rusland in 2022 alleen maar sterker. Dit conflict was in mijn ogen niet nodig geweest.

Vanaf dat moment ging ik mij verdiepen in het ontstaan van deze oorlog, en van oorlog in het algemeen. Ik schreef daarover dit boek. “Oorlog of

Vrede, Willen winnen of gelijkspel”

De relevante vraag voor mij werd met welke ‘mindset’ wordt er in geopolitieke conflictsituaties geopereerd? Dat zijn keuzes. Met andere keuzes zijn er andere uitkomsten.

De dominante grondhouding is al vele eeuwen de wens om te willen winnen, dan wel om niet te verliezen. Het uitbreiden dan wel in stand houden van de eigen invloedssfeer staat voorop. Kortom; het is de strijd om de macht die bepaalt welke posities worden ingenomen.

Met betrekking tot Oekraïne is hoog spel gespeeld; niet de vrede stond centraal maar de macht. Tijdens de NAVO-top in 2008 in Boekarest is het fout gegaan. Tegen alle adviezen in van ambassadeurs; tegen de zin van bijna alle Europese leiders, zoals Sarkozy en Merkel, en met een op dit punt hopeloos verdeeld Oekraïne, vond de Verenigde Staten tijdens deze NAVO-top het toch nodig dat een lidmaatschap van Oekraïne mogelijk moest worden. Bush junior kreeg zijn zin, zoals de Amerikanen bijna altijd hun zin krijgen in de NAVO. De toen gekozen formulering was een compromis waarmee de goede verhoudingen binnen de NAVO gered werden, maar de vrede met Rusland verspeeld.

Mijn conclusie is dat bij geopolitieke conflicten die het risico in zich dragen dat ze gewapenderhand worden uitgevochten, met al het leed en ellende die daarmee annex is, niet het vergroten van de macht, maar het behouden van de vrede de inzet moet zijn. Ik noem deze benadering: op vrede gerichte preventieve dialoog. Daarbij zie ik deze aanpak als de derde weg tussen enerzijds pacifisme en anderzijds de visie van de Pruisische generaal Carl von Clausewitz (1780-1831), die oorlog als de voortzetting zag van de politiek maar dan met andere middelen.

2. ZES PIJLERS

In het boek “Oorlog of vrede, willen winnen of gelijkspel” heb ik deze derde weg verder uitgewerkt.

Dit boek is overigens een “work in progress”. Ik ontdek namelijk nog regelmatig nieuwe gezichtspunten die ik ook een plek wil geven. Bijvoorbeeld de vraag hoe je zo’n ambitieus, sommigen zullen zeggen wereldvreemd, concept van “op vrede gerichte preventieve dialoog” ingang kan laten vinden. Op dit moment heb ik daarbij zes pijlers op het oog.

Het gaat dan over pijlers als het terugbrengen van de Verenigde Naties in het centrum van de macht en de noodzaak van veel meer goed doordachte polemologische kennis.

Gelet op de tijd die ik beschikbaar heb beperk ik mij vanavond tot de eerste pijler: en dat is het noodzakelijke besef van de urgentie om het in de geopolitiek echt anders te gaan doen gelet op alle problemen die op ons afkomen.

3. HET BESEF VAN DE URGENTIE /

Een aantal van deze problemen kennen we al.

Ik noem de klimaatcrisis die tientallen miljoenen klimaatvluchtelingen tot gevolg kan hebben.

Denk ook aan het angstaanjagende gegeven dat er nu al 70 jaar in meerdere landen zeker duizend kernraketten 24 uur per dag en 7 dagen in de week gereed staan om binnen een half uur afgeschoten te kunnen worden. Er vinden regelmatig bijna ongelukken plaats.

Maar er zijn ook risico's die we nog helemaal niet kennen. De specifieke invloed van mondialisering en het internet op de manier waarop het publieke domein zal gaan functioneren is bijvoorbeeld een groot vraagteken. Is Elon Musk de uitzondering of is hij het begin van een veel fundamenteeler proces waarbij ook oligarchen een dominante rol gaan spelen op het wereldtoneel. Zeg maar het risico van het nog verder op hol slaan van het kapitalisme; risico's die met Trump aan het roer alleen maar zullen toenemen.

Dan zijn er de risico's van de verdergaande technologische ontwikkeling waar ik een bijzonder ongemakkelijk gevoel over heb. In mijn boek doe ik een gedachte experiment waarbij ik 2020 vergeleek met 1820, tweehonderd jaar geleden toen trekschuiten nog volop in bedrijf waren. Als de man of vrouw van de trekschuit in de wereld van nu met computers, internet, auto's, kernwapens, open hart- operaties zou stappen zou hij of zij geconfronteerd worden met totale schrik, verbazing, ongeloof en wanhoop. Als wij ons op onze beurt de situatie van over tweehonderd jaar indenken zijn schrik en ongeloof nog veel groter; de nieuwe technologische ontwikkelingen zullen nog veel extremer zijn

dan in de afgelopen tweehonderd jaar. Ze zullen onze stoutste fantasieën overtreffen.

En er is een belangrijk verschil met de veranderingen die in de afgelopen eeuwen optraden. Het verschil met de afgelopen twee honderd jaar is dat technologische veranderingen tot nu toe nog niet aan de essentie van ons menselijk bestaan raakten; het ging over meer, sneller, slimmer. Maar de huidige en komende wijzigingen, met namen die via kunstmatige intelligentie, raken wel degelijk de essentie van het menselijk bestaan. Met Yoval Harari, wiens laatste boek Nexus geheel over de risico's van AI gaan, vraag ik me af wie zijn we straks nog? Kunnen we nog als autonome mensen functioneren?

Kortom; ook die totaal onvoorspelbare en onvoorstelbare toekomst vraagt om een andere mindset over hoe mensen maar ook landen met elkaar om dienen te gaan.

4. CONCLUSIES

Ik trek de volgende conclusies:

Conclusie 1. We leven nu al in een idioot complexe en gevaarlijke tijd en dat zal alleen maar erger worden. Het is mijn stellige overtuiging dat we het ons daarom niet meer kunnen permitteren om elkaar de maat te blijven nemen. We zullen in ons eigen belang afstand moeten nemen van de machtsstrijd, het recht van de sterkste.

We kunnen elkaar niet in de haren blijven zitten en tegelijkertijd verstandig met de uiterst complexe toekomst omgaan. Die twee sluiten elkaar uit. Samen optrekken is een conditio sine qua non voor een menswaardige wereld en het voorkomen van een nucleaire winter. Het moet alle hens aan dek gaan worden.

Conclusie 2. We zullen met betrekking tot de geopolitiek minimaal vijf of zes generaties vooruit moeten gaan denken. En dat is wel wat anders dan vijf of zes jaar vooruitkijken en bijvoorbeeld wachten op het moment dat Poetin overleden is of afgezet en hopen dat het dan allemaal weer beter wordt. Want dan kunnen we lang wachten. Er ontstaan altijd wel weer nieuwe brandhaarden elders als gevolg van de strijd om de macht en invloedssferen. De clash tussen de VS en China komt eraan.

Naast de geopolitiek op de korte termijn hebben we daarom naar mijn mening óók een metadiscussie nodig. Een gesprek over het praten zelf.

Welke kant willen we op. Willen we het steeds op confrontaties laten aankomen, escaleren, vijandbeelden opbouwen.

Of doen we het voorzichtiger aan en leren we beter met elkaar om te gaan, ook met dictators. Poetin is er één, Xi Jinping is zo mogelijk nog erger, maar er zijn er nog veel meer. En of ze ooit zullen verdwijnen is maar helemaal de vraag.

Conclusie 3. Misschien moeten we een stapje terug gaan doen in onze hegemoniale ambities.

Het is niet aan ons om te vertellen hoe anderen moeten leven en om dat af te dwingen. Net zo goed als het niet aan anderen is om ons te vertellen dat we in een goddeloze, overgesexualiseerde en in een door consumentisme gedreven maatschappij leven waarin alleen nog maar het ego telt. Als iedereen zijn eigen waarheid boven die van de ander blijft stellen en daarvoor bereid is te gaan vechten zijn we in feite een soort van “religie oorlogen” aan het voeren.

De goeden tegen de slechten.

Daarom zeg ik: kappen daarmee. Iedere groep vindt altijd wel weer een reden om te zeggen dat een andere groep niet deugt. We zullen met dictators en autarkische systemen moeten leren omgaan.

5. AFSLUITEND.

Ik ga afsluiten. Door de vijandsbeelden die we zo langzamerhand de afgelopen jaren over en weer gecreëerd hebben zijn velen van ons er inmiddels van overtuigd dat oorlogen met Rusland, en daarna wellicht met China, niet te vermijden zijn. Het is immers 1938 zoals veel militairen ons voorhouden.

Ik hoop echter, en dat is de inzet van mijn boek geweest, dat er óók een andere visie bespreekbaar wordt. Net zoals bij de klimaatcrisis zullen we naar mijn mening de bakens fundamenteel moeten verzetten. We moeten weg bij de ramkoers, af van het idee dat afschrikking nodig is om het tij te keren, weg bij de escalatie, weg bij het opbouwen van vijandbeelden. In de Europese Unie lukte dat na talloze bilaterale oorlogen en liefst twee wereldoorlogen. Waarom zou dat op wereldschaal niet ook kunnen lukken?

Gelukkig ontdek ik zo nu en dan ook mensen binnen de gevestigde orde die niet vast zitten in de mainstream-manier van denken en zich realiseren wat de werkelijke risico's zijn. Recentelijk nog sloot Ron Keller, oud-ambassadeur in Rusland en China, een radio-interview als volgt af:

“Als je begrijpt waar de ander mee bezig is en ziet waar de ander op aanstuurt en welke belangen de ander heeft, dan zou je daar meer rekening mee kunnen houden, dan zou je ook kunnen gaan samenwerken. Misschien ben ik hopeloos naïef, maar er is geen weg voorwaarts voor de mensheid, ik ben daar heel stellig in, als we door blijven gaan met dit soort conflicten. Een keer gaat er eens op een knop gedrukt worden en gaat er iets heel erg mis. We kunnen als mensheid, los nog even van het klimaat, de uitdagingen voor onze kleinkinderen niet oplossen als we doorgaan met ruzie maken en oorlog voeren.” einde citaat.

Soms denk ik wel eens: waar ben ik mee bezig. Het lijkt een selffulfilling prophecy te worden die niet meer terug te draaien valt. We worden in een oorlogsmodus geduwd door onze militairen, door vrijwel alle politieke partijen, ook die waar ik zelf lid van ben, en door onze goedlachse ex-premier, nu hoofd van de NAVO.

Gelukkig zijn er dan mensen als Ron Keller om de moed er een beetje in te houden en door te gaan met het laten horen van een tegengeluid.

Ik dank U wel

Dolph Kessler

Hoofdkantoor van de Verenigde Naties in Nieuw York

Zes pijlers voor een vreedzame wereld

Naar een lange termijnvisie op vrede in de geopolitiek.

Oftewel; hoe borgen we op vrede gerichte preventieve dialoog.

Dit is de verder uitgewerkte tekst van een lezing voor het Huis van Erasmus te Rotterdam op vrijdag 24 oktober 2024. Deze tekst staat ook op de website van Groningers voor Vrede.

Dolph Kessler 20 januari 2024

Ik maak onderscheid in zes pijlers voor gezamenlijk vredesbeleid

1. Besef van de urgentie;
2. Het terugbrengen van de VN in het centrum van de macht;
3. Heldere en voor iedereen te begrijpen gedragsregels in het geopolitieke proces;
4. Het ontwikkelen van relevante polemologische kennis met betrekking tot vrede;
5. Een actieve vredesbeweging die de juiste vragen stelt en alternatieven aandraagt;
6. Een sterke coalitie van de 'peace keepers' dat wil zeggen: mensen en organisaties, die vrede, als bewuste keuze, bovenaan zetten in plaats van dat geopolitieke conflicten via de machtsstrijd worden "opgelost".

PIJLER 1. HET BESEF VAN DE URGENTIE

(Onderstaande tekst is, zij het op een iets andere manier verwoord, uitgesproken tijdens een gesproken column in het Debatcentrum Dorpskerk Huizum op 23 januari 2025).

We kunnen het ons deze eeuw en de eeuwen die nog komen niet meer permitteren om elkaar de maat te blijven nemen, om te blijven vechten. De ontwikkeling van de mensheid heeft namelijk een fase bereikt waarbij we afstand zullen moeten nemen van de machtsstrijd, het recht van de sterkste. Doen we dat niet dan is de kans groot dat op enigerlei moment het 'experiment mensheid' ten einde komt, of in ieder geval veel stappen terug zal moeten doen. Er komen enorme veranderingen en problematieken op ons af die

we als mensheid alleen gezamenlijk kunnen tackelen en oplossen.

De aanwezigheid van duizenden kernwapens en de klimaat crisis staan daarbij met stip op nummer één. Maar er zijn nog veel meer kwesties in aantocht.

- Common grounds (Antarctica, de ruimte, de oceanen).
- De verdergaande technologische ontwikkelingen. Denk bijvoorbeeld aan kunstmatige intelligentie. Onlangs sprak Yuval Harari daar zijn grote zorgen over uit.
- Denk ook aan biomedische veranderingen. We krijgen de veroudering onder de knie.

Kortom; we betreden als mensheid op veel gebieden, volkomen nieuw terrein. Vele daarvan zijn nu nog niet bekend. Ik omschrijf dat als "ontwikkelingen voorbij de menselijke soort". En dat binnen het gegeven dat alles direct mondiaal is.

We kunnen ons geen onderling gedoe, vijandelijkheden, laat staan oorlog, meer permitteren. Het is alle hens aan dek. En ik zeg erbij: ook al zitten er vreselijke dictators onder.

Beeldspraak: we varen onbekend gebied in, en daarom is er geen behoefte aan een scheepsbemanning die steeds maar onderlinge conflicten heeft. We zullen moeten samenwerken met wie er maar kan helpen.

PIJLER 2. HET TERUGBRENGEN VAN DE VERENIGDE NATIES IN HET CENTRUM VAN DE MACHT

De keuze voor op vrede gerichte preventieve dialoog is natuurlijk niet nieuw. Er wordt al heel lang over gesproken, ook direct na de Tweede Wereldoorlog en op hoog niveau. De keuze om conflicten tussen landen door middel van de dialoog op te gaan oplossen is 80 jaar geleden gemaakt met het vaststellen van het VN Handvest waarbij heel heldere afspraken met elkaar gemaakt zijn om het anders te gaan doen. Het meest pregnant komt dat naar mijn mening naar voren in artikel 33.1 uit het VN handvest met betrekking tot de vreedzame regelingen van geschillen. Ik citeer: "De partijen bij een geschil waarvan het voortbestaan de handhaving van de internationale vrede en veiligheid in gevaar dreigt te brengen, dienen daarvoor allereerst een oplossing te zoeken door:

1. onderhandelingen,
2. feitenonderzoek,

3. bemiddeling,
4. conciliatie,
5. arbitrage,
6. een rechterlijke beslissing,
7. het doen van een beroep op regionale organen of akkoorden,
8. of andere vreedzame middelen naar hun eigen keuze”.

Concreter kan het bijna niet. Het handvest is ondertekend door alle landen van de wereld. Een land kan pas lid worden van de Verenigde Naties als ze het handvest ondertekenen. Het wordt ook wel de “grondwet van de mensheid” genoemd. Het is een welhaast surrealistisch gegeven. Op hetzelfde moment dat er in de woestijn van New Mexico hard gewerkt werd aan de ontwikkeling van een atoombom, werd er ook gewerkt aan een internationale veiligheidsstructuur die in alle opzichten revolutionair was. De extremen van oorlog en vrede, beide in een jaar tijd tot op de kern doordacht. Het VN-Handvest werd zelfs nog eerder vastgesteld dan dat de atombommen op Hiroshima en Nagasaki geworpen werden. Als basis is de VN een organisatie waar de wereldgemeenschap uitermate zuinig op dient te zijn. De VN is in alle opzichte een ‘onvoltooid meesterwerk’ (Joris Larik) of een ‘doorbraak in de beschaving’ (Jan Pronk).

Als de wereldgemeenschap weer naar nieuwe verhoudingen toe wil groeien waarbij vrede bovenaan staat, zoals dat oorspronkelijk ook de bedoeling was in 1945, in plaats van de Von Clausewitz-realiteit van het willen winnen van conflicten, dan kan dat uitsluitend met de VN en het VN-Handvest. De revival van de VN en het toepassen van het VN-Handvest is noodzakelijk. Het is in feite een laatste strohalm om aan vast te klampen. Ik zou niet weten hoe we anders weer op het pad van 1945 terecht moeten komen, in plaats van steeds verder weg te zinken in uiterst riskante confrontaties, oorlog en ellende. De wil van regeringen om echte veranderingen in te zetten is de cruciale voorwaarde voor een revival van het VN Handvest. Helaas is die wil momenteel vrijwel niet meer aanwezig.

We bewegen ons naar een wereld waarin grote machtige blokken op ramkoers met elkaar komen te liggen.

En elk blok vindt het de schuld van de ander dat het gaat zoals het gaat. Dit is de ideale context voor escalatie. Mijn hoofdconclusie is daarom dat er een beweging van onderop noodzakelijk is om rege-

ringen te bewegen zich weer te houden aan het VN-Handvest, de ‘grondwet’ die ze in 1945 hebben afgesproken. Uit zichzelf zie ik hen dat niet doen, gelet op de oorlogszuchtige taal die, in ieder geval de grote mogelijkheden, tegen elkaar bezigen. (zie ook pijler 6).

De mensheid is hard bezig in de volstrekt verkeerde film terecht te komen. De film van escalatie, oorlog en uiteindelijk een reële kans op een nucleaire winter.

PIJLER 3. HET OPSTELLEN VAN BEGRIJPelijke GEDRAGSREGELS

Daar waar het VN Handvest de nadruk legt op wat je zou kunnen noemen procedureregels zijn er ook gedragsregels nodig, regels die meer gaan over de inhoud, de mindset, de attitude die je moet aannemen.

In mijn boek, ‘Oorlog of vrede willen winnen of gelijk spel’ werk ik er 7 uit. Die teksten heb ik hier nogmaals opgenomen. Inmiddels heb ik er drie aan toegevoegd. Deze onderstaande 10 basisregels zijn te beschouwen als een voorzet. Uiteraard is daar nog veel discussie over nodig en gewenst. Het kunnen ook meer of minder regels worden. Belangrijk is dat het makkelijk te begrijpen gedragsregels zijn die voor een ieder toegankelijk zijn.

De gedragsregels moeten wegblijven uit het puur militaire denken dat gebaseerd is op het recht van de sterkste. Je zou kunnen zeggen dat deze gedragsregels een vredesvocabulaire zijn.

REGEL 1. Het draaien van de denkwijze naar gelijkspel

Dit is de hoofdregel. Niet meer het willen winnen van het conflict is de basis voor onderhandelingen, maar de oprechte wens er samen uit te komen. Je zou kunnen zeggen dat we moeten uitgaan van een gelijk spel. Het klinkt heel eenvoudig, maar dat is het niet. We leven immers van jongs af aan in een competitieve samenleving. We doen niet anders dan spelletjes spelen. Alle sportwedstrijden gaan over winnen of verliezen. In sport en spel is er niets mis met willen winnen, want daar staan geen mensenlevens op het spel. Maar bij gewapende conflicten zou het behouden van de vrede de inzet moeten zijn. Het is per slot van rekening, als je het goed tot jezelf door laat dringen, toch wel erg vreemd dat het “spel oorlog” gewonnen wordt door de partij die het meeste soldaten van de andere partij kan dood schieten en zelf zo min mogelijk soldaten verliest. Dat moet toch eleganter op te lossen zijn zou je zeggen. Daarom zou het gelijkspel en het compromis de inzet moeten zijn. Als dat lukt levert dat resultaten op die het beste zijn voor iedereen.

REGEL 2. Het goed kennen van en luisteren naar de tegenpartij (dus geen ‘tegenstander’ of ‘vijand’)

We zullen de tegenpartij zo veel als mogelijk is moeten begrijpen in zijn doen en laten. Oppervlakkige analyses volstaan niet. Analyses waarin vooral de militaire situatie en krachtsverschillen aan de orde komen werken niet. Veel beter gaan analyseren met een brede kijk is het parool. Ook historische, psychologische, economische, religieuze en antropologische elementen zullen bestudeerd moeten worden. Deze brede kijk is essentieel. Oprecht nieuwsgierig zijn zou de basishouding moeten zijn. We zullen bij conflicten dus, om het maar eens flauw te zeggen, “tegenpartij verstanders” moeten worden, dus Trump verstanders. Poetin verstanders, Macron verstanders, et cetera. We moeten vermijden om direct in de valkuil van het ontwikkelen van vijandsbeelden te stappen.

REGEL 3. Wat u niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook de ander niet

De tegenpartij met wie wij een conflict hebben zal zich niet mogen ontwikkelen tot een tegenstander en al helemaal niet tot een vijand. Misschien wel het meest fundamentele criterium in zo’n onderhandelingsconcept zou de gulden regel “wat u niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook de ander niet” kunnen zijn. Deze regel is al duizenden jaren oud, en komt in de een of andere vorm in vrijwel alle religies en filosofische stromingen voor. En dat is niet voor niets. Het is de meest basale en tegelijkertijd gemakkelijk te begrijpen gedragsregel die escalatie kan vermijden. De regel geldt op alle niveaus: tussen individuen, tussen groepen van mensen en tussen nationale staten. Het is interessant te lezen wat Wikipedia over de Gulden Regel te melden heeft, tientallen pagina’s lang.

REGEL 4. Niet met twee maten meten of een dubbele standaard hanteren

Deze regel behelst het zo veel mogelijk achterwege laten van het meten met twee maten. En daar elke keer weer alert op te zijn. Dat is best wel moeilijk. Je eigen gelijk klinkt toch altijd logischer, verstandiger en waarachtiger dan dat van de ander. Het Westen is heel goed om steeds met twee maten te meten. We weten heel goed hoe anderen het moeten doen maar zelf lappen we, en dan vooral de VS, alle regels vaak aan ons laars. De VS ondertekenen vrijwel nooit inter-

ationale verdragen. Ze erkennen het internationaal strafhof niet. Ze doen aan de lopende band aan regime change. Ze steunen de meest gruwelijke dictaturen als dat zo uitkomt. Denk aan Chili in 1974. Kortom; de VS doen alles waarvan ze denken dat ze het moeten doen en trekken zich weinig aan van het internationaal recht.

REGEL 5. Laat iedereen zijn eigen tempo

Alle ontwikkelingen gaan langzaam. Niet alle volken zitten in dezelfde tijdspanne en vinden dezelfde dingen belangrijk. Wij, het westen, hebben er bijvoorbeeld honderden jaren over gedaan om een bepaalde vorm van (op zich broze) democratie te bereiken, en de scheiding van kerk en staat te accepteren als vanzelfsprekend. Waarom dan verwachten dat de ander dit binnen enkele jaren ook wil bereiken? We moeten accepteren dat er meerdere waarheden zijn. Voorbij de overtuiging, en de daarbij horende arrogantie, van ‘wij zijn beter, slimmer en verder in ontwikkeling, en iedereen moet het maar gaan doen zoals wij het doen’. Dus het uitrollen van een liberale agenda over de wereld zoals de VS dat doet is contra productief; het werkt de vrede niet in de hand.

REGEL 6. Het creëren van win-winsituaties

Bovendien kan het creëren van win-winsituaties soms ook aan de orde zijn. Lang niet alle conflicten zijn zero-sum-conflicten, waarbij de één wint en de ander verliest. Dus als je beiden een gelijkspel accepteert, lijkt het misschien in eerste instantie per saldo een slap compromis, met alle risico’s die daar weer mee verbonden zijn. Maar dat hoeft lang niet altijd zo te zijn. Sterker nog: er bestaat een goede kans dat de onderhandelingen juist een eind- resultaat opleveren dat niet alleen een oorlog vermijdt, maar ook nog oude complexiteiten opruimt en nieuwe kansen schept.

REGEL 7 Beperken en vermijden van onnodige risico’s

Ook het vermijden van het risico op oorlog is een belangrijk uitgangspunt. Bij twijfel niet inhalen. Bezint eer gij begint. Als je moet kiezen, kies dan voor de veilige weg. Het mogelijkere kunnen vergroten van jouw macht en bijbehorende invloedsferen geef je een lagere prioriteit dan het behouden van de vrede. Militairen die groot geworden zijn met verschillende theorieën rond afschrikking zullen dit waarschijnlijk een wat merkwaardig standpunt vinden. Als je veilig wilt zijn moet je immers juist zorgen dat je machtiger bent dan de ander. Dat voorkomt het risico dat je aangevallen wordt. Vanuit een op Von Clausewitz gebaseerde vorm van denken is dat

zeker het geval. Afschrikking werkt, ik zal het niet ontkennen. En dat geldt trouwens op alle schaalniveaus. Als je een gevaarlijke hond in huis hebt die snel blaft, maak je minder kans dat er ingebroken wordt. Het probleem met afschrikkingstheorieën tussen staten is echter dat ze in het algemeen een vrijwel niet te stuiten bewapeningswedloop met zich meebrengen. Je moet in de overtreffende trap kunnen terugslaan. Dus die vorm van geen risico's nemen bedoel ik niet. Ik spits 'geen risico's nemen' toe op concrete conflicten, die feitelijk bezig zijn zich te ontwikkelen en mogelijk, als men niet voorzichtig is, in een reële oorlog kunnen uitmonden. Indirect is dit een pleidooi voor het werken met scenario's. Een manier van werken om de verschillende richtingen goed helder te krijgen; waarin een conflict zich zou kunnen ontwikkelen. Dat gebeurt nog veel te weinig, is mijn indruk. Bestaande doctrines worden gebruikt terwijl deze in eerdere gevallen niet goed of helemaal niet gewerkt hebben. Of de scenario's voor de afloop van het conflict bij interventies worden veel te optimistisch ingeschat. Ook scenario's met de slechtste uitkomst moeten daarom tegen het licht gehouden worden. Essentieel is verder om de risico's niet alleen in militaire zin te benoemen. Ik kom hiermee op de volgende regel.

REGEL 8. Realiseer je dat vertrouwen te voet komt en te paard gaat

Bij oorlog gaat het veelal over de vraag wie mag de baas worden over wat? Maar er zijn ook geheel andere processen aan de orde. Na een interventie of een oorlog kunnen de onderliggende spanningen bijvoorbeeld vele malen groter zijn dan ervoor. En deze kunnen voor decennia, misschien wel voor eeuwen, het min of meer vreedzaam naast elkaar samenleven van staten zo goed als onmogelijk maken. Er wordt wederzijdse haat en complexiteit opgebouwd, die alle vooruitgang in de weg zal staan. Voor het inschatten van een dergelijke sociaal-emotionele impact van het fenomeen oorlog is een breed veld aan deskundigen nodig, die bij de risico-analyses betrokken moeten worden. Dit is een fundamenteel gegeven dat bij de beslissing om ten strijde te trekken veelal niet wordt meegenomen. Het is heel makkelijk om goede verhoudingen, of broze verhoudingen die nog redelijk werken, binnen de kortste keren op te blazen. Maar als het vertrouwen eenmaal is verstoord is het weer herstellen van de verhoudingen een moeilijk en langdurig proces. Daar gaan meerdere

generaties overheen. Om weer van de vijandschap af te komen vraagt veel tijd, energie en eerlijkheid.

Omdat deze regel met 'vertrouwen' te maken heeft en onderliggende spanningen of het risico van ondermijnd vertrouwen niet altijd direct herkenbaar zijn is het ook belangrijk om bij oplopende spanningen tijdig een time-out te nemen en dan (liefst samen met de tegenpartij) de vraag onder ogen te zien: 'waar zijn we eigenlijk mee bezig'? Dat woordje 'eigenlijk' is van vaak onderschat, vitaal belang want impliceert de bereidheid tot (tijdige) reflectie. De oplossingen in de geopolitiek waarbij neutraliteit als keuze wordt ingezet is te beschouwen al een structurele time out gedurende een langere reeks van jaren.

REGEL 9. Ken de mechanismen van de escalatie trap

Het is van belang om de mechanismen van een conflict te kennen. Bij elk conflict zijn er meerdere treden die genomen kunnen worden. De organisatie- deskundige Friedrich Glasl onderscheidt drie fases van conflicten met in elke fase drie treden. De eerste fase is de fase waarin het conflict nog als een win – win model kan worden opgelost. De tweede fase is het moment dat het conflict een strijd wordt. In de derde fase zijn we in de vechtfase aangeland. Het wordt een bittere strijd waarin feiten, belangen, emoties en logica compleet door elkaar heen lopen. Er is sprake van een logic of war en een logic of peace. Wanneer mensen bestaande verschillen niet constructief beheren, worden hun transacties bepaald door gedachten en houdingen die 'oorlogslogica' genoemd kan worden. Deze 'logica' wordt echter niet geleid door de rede, maar gedreven door emoties. In dit proces treden de psychologische mechanismen op die in conflictonderzoek worden beschreven:

- Radicale verslechtering van percepties
- Onzorgvuldig, ongedifferentieerd en rigide denken
- Verlies van empathie
- Emotionele overname van gedragspatronen in denken en voelen
- Vervanging van de oorspronkelijke behoeften door nieuwe vervangende behoeften.

REGEL 10. Lastige keuzes / paradox: vrede versus gerechtigheid

Dit is meer een dilemmaregel en zou ook kunnen heten: Je kunt wel gelijk hebben, maar je moet het ook zien te krijgen. En om het te krijgen geldt: 'are you willing to pay the price'. Hoe ver wil je gaan? In de TV serie 'the corridors of power' wordt een interessante inkijk gegeven hoe een aantal

recente grote geweld-golven zijn ontstaan en zijn bestreden (Bosnië, Rwanda, Darfoer, Syrië, Irak, Afghanistan en Libië). Andrew Natsios, directeur van Agentschap voor Internationale Ontwikkeling van de Verenigde Staten zegt er in die serie dit over:

“De vraag is wil je gerechtigheid of vrede. Allebei kan niet. Het spijt me. Ik heb er lang en breed over nagedacht. Voor gerechtigheid moet je iets anders doen. Diplomatie betekent compromissen sluiten waarbij belangen worden beschermd en je je doelen kan bereiken zonder dat het tot meer geweld leidt. Als ik moet kiezen tussen verantwoording afleggen en de oorlog beëindigen, dan zou ik de oorlog beëindigen. Dan worden er meer mensenlevens gespaard”.

Precies diezelfde afweging kom ik 500 jaar eerder ook bij Erasmus tegen als hij de uitspraak van Cicero tot de zijne maakt & citeert; “Zelfs de meest nadelige vrede is beter dan de meest rechtvaardige oorlog” Erasmus was in alle opzichten zijn tijd ver vooruit. Net zoals Goya de eerste schilder was die over de verschrikkingen van oorlog schilderde was hij misschien wel de eerste geleerde die, vijfhonderd jaar geleden, het fenomeen oorlog in al zijn gruwelijkheden beschreef en doordacht. Bovenstaande uitspraken met betrekking tot de spanning tussen vrede en gerechtigheid moeten aanleiding zijn voor verdere analyse. Daarmee kom ik op de vierde pijler.

PIJLER 4. EEN AGENDA VOOR POLEMOLOGISCHE WETENSCHAP

Er wordt enorm veel geld besteed aan het verkrijgen van meer en betere kennis met betrekking tot oorlog voeren. In de Verenigde Staten worden veel denktanks door het Pentagon gefinancierd. Maar ook onderwijsinstellingen zijn van de partij. Zo ontvingen in 2002 in totaal 350 universiteiten geld van het Pentagon voor onderzoek. Het ‘Massachusetts Institute of Technology’ en de ‘John Hopkins University’ haalden in 2003 voor 800 miljoen dollar aan militaire contracten binnen. Aan kennis met betrekking tot het behoud van vrede wordt slechts een fractie besteed. Er zijn wereldwijd slechts een paar grote kennisinstituten actief op dit terrein. Als we werkelijk afscheid willen nemen van de machtspolitiek dan zal er veel meer geïnvesteerd moeten worden in vredeswetenschappen. Niets is im-

mers zo praktisch als een goede theorie. Denk bijvoorbeeld aan de kennis over de escalatietrapp, die voor mij in de top 3 van verdere polemologische kennisontwikkeling thuishoort (zie regel 9).

Behalve de escalatie trap is het niet moeilijk nog een veelheid aan andere onderwerpen te noemen waarvan we nu – vanuit een vredesoptiek - nog veel te weinig weten. Ik denk daarbij als onderwerpen als neutraliteit, de grote risico’s van afschrikking, de propaganda mechanismes die veelal zonder dat men het doorheeft een eigen leven gaan leiden, enzovoort, enzovoort.

Kortom; we hebben veel meer ‘Erasmussen 2.0’ nodig. Mensen van het kaliber als Bert Röling (directeur van het voormalige Polemologische Instituut in Groningen). Het denken over oorlog en vrede zal uit de hoek van het militaire domein gehaald moeten worden.

Deze vierde pijler zal op nationaal niveau maar vooral op internationaal niveau moeten worden opgepakt en verder uitgewerkt. Gelukkig zijn er een aantal internationale instellingen die expliciet het bevorderen van vrede als doelstellingen hebben. Gelukkig ook zit er, vaak achter hoge betaalmuren van wetenschappelijke uitgeverijen, veel kennis bij universiteiten en andere onderzoeksinstellingen. Deze kennis zal veel beter toegankelijk gemaakt moeten worden voor het grote publiek.

PIJLER 5. ACTIEVE VREDESBEWEGINGEN DIE DE JUISTE VRAGEN STELLEN EN OPLOSSINGEN INBRENGEN

Er zijn wereldwijd veel vredesbewegingen. Zij opereren vanuit verschillende vertrekpunten. Soms zijn ze pacifistisch, soms gaan ze vooral voor vrouwen of voor de mensenrechten die geschonden worden. Velen zijn voortgekomen uit een combinatie van morele overwegingen en van betrokkenheid bij specifieke conflicten. Ze kennen ook allen verschillende speerpunten. Dat kan het bevorderen van diplomatie zijn, of het staakt het vuren in een lopend conflict of het “hands on” ondersteuning bieden in lopende conflicten. Of het gaat over het verlagen van de militaire uitgaven of het tegengaan van de wapenhandel dan wel tegen de militarisering in het algemeen. Sommigen zijn specifiek op het onder controle krijgen van kernwapens gericht.

Anderen spitsen zich weer toe op specifieke conflicten. Kortom; er zijn veel verschillende smaken en dat is prima. Laat 1000 bloemen bloeien.

Maar er zijn m.i. aanvullingen nodig.

- Op de eerste plaats, en daar gaat deze notitie over, is er gemeenschappelijke basis nodig die ten grondslag ligt aan het individuele opereren van elke groep of beweging. Daarvoor zijn deze pijlers bedoeld. Ze dienen als de context voor individueel opererende vredesgroepen, soms zeer nadrukkelijk, soms wat meer op de achtergrond. Juist als de vredesbeweging naast de eigen insteek/specialisatie/ aanpak ook het grotere belang steeds maar aan de orde stelt kan er sprake zijn van een belangrijke impact.

- Op de tweede plaats vind ik dat het belangrijk is dat er ook nieuwe thema's worden opgepakt. De vredesbeweging mag wel wat pro actiever worden. Nu lopen we vaak achter de feiten aan. Er ontwikkelt zich een conflict en daar vinden we dan wat van. Maar we gaan ons er pas mee bemoeien als het conflict is uitgebroken. Terwijl we soms lang van tevoren al conflicten kunnen zien aankomen. George Kennan, een belangrijke Amerikaanse diplomaat van de jaren 40, 50 en 60 van de vorige eeuw, sprak al na de val van de muur dat verdere uitbreiding van de NAVO naar het Oosten a "fatal error" zou zijn. Maar ook andere ambassadeurs wezen op de gevaren van escalatie. Naar mijn weten heeft geen enkele vredesbeweging daarop ingespeeld door over dit vraagstuk al vroeg in het proces relevante opvattingen te ontwikkelen. Men stond erbij en keek ernaar.

Iets soortgelijks doet zich momenteel voor. Het conflict VS met China ontwikkelt zich in rap tempo en lijkt in het stadium van de beginnende escalatie te komen. De VS zien China sinds enkele jaren als een existentiële dreiging van de hegemonie van de VS. De piket paaltjes worden geslagen en de contouren van het conflict dienen zich aan. Juist nu zou een krachtig waarschuwend geluid van de Vredesbeweging relevant kunnen zijn. Dat betekent dat dit potentiële conflict in zijn essenties doordacht moet worden, de verschillende scenario's die mogelijk zijn onder de loep genomen moeten worden en er een vredesvariant in de discussie moet worden ingebracht. Hoe zorgen we ervoor dat dit conflict niet óók vreselijk uit de hand loopt. Het VN handvest van pijler 2, de gedragsregels van pijler 3 (inclusief de vrede / gerechtigheid paradox), polemologische kennis van pijler 4 (zowel nieuw als oud) dienen daarbij een rol te spelen. Juist dit conflict vraagt om een gezamenlijke aanpak van de vredesbeweging

van Europese landen, maar ook wereldwijd, in samenspraak met relevante op vrede gerichte kenniscentra zoals bijvoorbeeld het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI).

PIJLER 6. HET SLUITEN VAN COALITIES VAN DE PEACE KEEPERS

De zesde "pijler" is het sluiten van sterke coalities van de Peace Keepers. Peace Keepers zijn personen, organisaties, wellicht zelfs landen, die het belang van vrede bovenaan willen zetten bij het oplossen van geopolitieke conflicten. In plaats dat men op de één of andere manier partij kiest voor actoren die het vergroten of op peil houden van de eigen macht bovenaan stellen. Peace Keepers zijn de wegvoorbereiders van de noodzakelijke paradigma-switch. Om na 10.000 jaar menselijk samenleven het recht van de sterkste niet meer te volgen is natuurlijk erg moeilijk, wellicht zelfs onmogelijk. Er zijn heel veel tegenkrachten in het spel die vrede nooit de hoogste prioriteit geven. Daarbij kan onder meer gedacht kan worden aan het Militair Industrieel Complex wereldwijd, aan de VS als de huidige overheerser / hegemoon, aan de rol van de pers en het gegeven dat de mens uiteindelijk gewoon een kudde-dier is die achter sterke leiders aan wil lopen. De strijd op de apenrots lijkt dus bijna niet een halt te kunnen worden toegeroepen. Zeker niet als iedereen voor zijn of haar eigen aanpak gaat. Succes kan alleen dan behaald worden als er in alle opzichten gezamenlijk wordt opgetrokken; niet alleen lokaal of regionaal maar boven alles internationaal/ wereldwijd. Daarom is dit mijn laatste pijler. Het is nodig is dat de Peace Keepers sterke internationale coalities sluiten. Dit kunnen vredesgroepen zijn, religieuze groeperingen, politieke partijen of kennisinstituten en allerlei andere soorten samenwerkingsverbanden.

Die coalitievorming hoeft echt niet uitsluitend vanuit morele en ethische overwegingen te gebeuren. Dat mag ook vanuit gezond eigen belang. Sterker nog; in de komende decennia zal dat het doorslaggevende motief moeten zijn. Het gaat om het creëren van verbondenheid op basis van hoop en werken aan de vrede. Het zou mooi zijn als de op vrede gerichte preventieve dialoog daarbij een verbindend element is. Daarbij hoort ook het permanent ter discussie stellen van de strijd op de apenrots, met name de positie van de Verenigde Staten op die rots. Aansluiting zoeken bij de Verenigde Naties, haar Handvest en resoluties, hoort daar ook bij. Vrede hoeft niet van een schone lei af helemaal opnieuw opgebouwd te worden.

Al tachtig jaar is de VN-organisatie daar dag en nacht mee bezig. Het streven zou vanaf het begin óók gericht moeten zijn op het toewerken naar of aanhaken bij internationale organisaties. Daarbij zal in ieder geval aansluiting gezocht moet worden bij de landen van de Global South en daar functionerende organisaties. Gedacht kan worden aan landen als Brazilië, Argentinië en Mexico in Latijns-Amerika, of aan landen als Indonesië, Vietnam in Azië of aan landen als Zuid-Afrika, Nigeria en Ethiopië in Afrika. Dat zijn de landen die met stijgende irritatie het arrogante meten met twee maten van het Westen bezien én doorzien. De oorspronkelijke opstellers van het VN-Handvest, de geallieerden na de Tweede Wereldoorlog, zijn niet meer aan boord en hebben afgehaakt. Een vreedzame wereldorde, gebaseerd op samenwerking, moet nu worden veroverd en gedragen door andere landen. Via hen zullen we moeten proberen terug te keren naar een mondiale vredesorde gebaseerd op het VN-Handvest en het principe van de soevereine gelijkheid van al zijn leden.

De rol van Europa in dit proces is lastig, omdat Europa sterk gebonden is aan de Verenigde Staten door haar lidmaatschap van de NAVO. In mijn boek oorlog of vrede ga ik in op deze paradoxale relatie. Door de veiligheidsparaplu die de NAVO geboden heeft kon Europa zich de afgelopen 70 jaar in vrede ontwikkelen. De Verenigde Staten namen de lead binnen de NAVO waardoor alle ‘voormalige’ spanningen niet opportuun meer waren. Maar nu moment dat Europa een kritisch geluid richting de VS zal gaan laten horen zal Europa ook onder druk gezet worden. Dus of er veel bewegingsruimte voor Europa inzit ten aan zien van het meedoen aan een coalitie die de VN weer bovenaan willen zetten waag ik te betwijfelen. Dit nog los van het feit dat Europa, gegeven de aard van het beestje, niet met één mond kan praten. Het blijven in laatste instantie nog steeds 26 individuele landen.

In mijn visie moet de hegemoniale macht van de VS gebroken worden ten gunste van de macht van de VN. En dat zal de VS niet zonder slag of stoot laten passeren. Sterker nog ze zullen zich er met hand en tand tegen verzetten. Vandaar ook dat in laatste instantie het staat of valt met pijler 6. Als er geen super breed gedragen coalitie van de peacekeepers komt met reële macht en invloed dan blijft het hele idee van op vrede gerichte dialoog een papieren idee.

En daarmee blijft de machtsstrijd bestaan, blijven we in laatste instantie conflicten ‘oplossen’ zoals we dat al eeuwen doen namelijk door te gaan vechten met elkaar.

En in deze fase van de ontwikkeling van de mensheid betekent dat ook dat we hele grote risico's lopen die, gegeven ons huidige en toekomstige bewapeningsarsenaal, veel onverwachter en veel dramatischer van aard zullen zijn dan de klimaat crisis.

Hoe onwaarschijnlijk en onmogelijk dat misschien op dit moment ook lijkt staan mij internationale vredescongressen voor ogen waarop gezamenlijk een koers uitgezet wordt hoe het recht van de sterkste langzamerhand tot de verleden tijd zou kunnen gaan horen. Von Clausewitz moet op stal worden gezet ten gunste van op vrede gerichte preventieve dialoog.

Heel soms zijn er personen die vergezichten schetsen. In een recent interview dat Al Jazeera had met Ilan Pappé, de joodse hoogleraar die heel kritisch is op de etnische zuiveringen die Israël sinds 1948 toepast op de Palestijnen, zegt deze het volgende:

“Er is naast de wereldwijde alliantie die Israël toestaat te doen wat het doet, sprake van nog een andere alliantie. Het heeft niet dezelfde kracht, maar het is wijdverbreid en het is verbonden met veel andere strijd tegen onrecht. Het is goed mogelijk dat, zo niet in de nabije toekomst, dan wel iets later dit soort wereldwijde sentiment dat niet alleen gericht is op Palestina, maar ook op de opwarming van de aarde, armoede, immigratie, enzovoorts – dat dit een machtigere politieke kracht wordt. Maar dan moet wel de puristische aanpak die zulke bewegingen in het verleden hanteerden losgelaten worden en netwerken en allianties gecreëerd worden die rekening houden met het feit dat mensen het zelfs over fundamentele kwesties oneens zijn, maar die wel samen kunnen werken om een genocide in Gaza te stoppen en om gekoloniseerde volkeren te bevrijden”.

En ik zou daaraan toe willen voegen. Om een meer vreedzame wereld dichterbij te brengen.

NOG ENKELE AANVULLENDE OPMERKINGEN

Gerechtvaardigde oorlogen versus vermijdbare oorlogen

Er wordt vaak gesproken over gerechtvaardigde oorlogen. Ik geloof daar niet zo in. Er zijn natuurlijk altijd argumenten aan te voeren waarom een

oorlog gerechtvaardigd zou zijn. Misschien ook wel met op het eerste gezicht plausibele argumenten. Maar wat nu als beide partijen er vast van overtuigd zijn dat ze voor een rechtvaardige zaak willen vechten? Elk vanuit hun eigen achtergrond, waarden en normen. En daarvoor willen vechten, misschien zelfs binnen de grenzen van het oorlogsrecht? Dan heb je nog steeds oorlog met alle ellende die daarmee annex is. Kortom; de vraag of een oorlog gerechtvaardigd is of niet is per definitie altijd subjectief en daarom niet te meten. Te meten is wel de vraag of er gevochten wordt ja of nee. Ik geloof daarom veel meer in oorlogen die te vermijden zijn en oorlogen die dat niet zijn. Ik denk dat er veel meer oorlogen vermeden hadden kunnen worden dan we nu denken. Van elke tien oorlogen waren minstens de helft niet nodig. Ik geef toe; het is een gewaagde uitspraak. Maar met een nieuwe koers, een nieuwe mindset van 'op vrede gerichte preventieve dialoog', valt op zijn minst te proberen om het aantal oorlogen terug te dringen. De oude koers van: 'wij willen dit en zij willen dat en daar gaan we met elkaar over vechten' is niet meer vol te houden. Dat is de inhoudelijke kern van mijn boek. Niet meer het willen winnen zou de insteek moeten zijn, maar een bewuste keuze vóóraf, om het specifieke conflict in vrede op te gaan lossen. Wij gaan, zo lang mogelijk, proberen er niet meer om te vechten door het toepassen van de 'op vrede gerichte preventieve dialoog'.

Paradigma switch

Het oplossen van conflicten door middel van op vrede gerichte preventieve dialoog in plaats van op basis van botte machtspolitiek en het recht van de sterkste is te beschouwen als een paradigmaswitch. Het klinkt bijna utopisch en onhaalbaar, maar dat hoeft niet zo te zijn. We hebben dit eerder gedaan. Op een aantal heel belangrijke terreinen zijn er in relatief korte tijd megastappen vooruit gezet, elk te beschouwen als een fundamentele verandering van onze manier van kijken en denken, zoals:

1. Het in grote delen van de wereld terugdringen van religie naar het persoonlijke leven, en daarmee de scheiding van kerk en staat als vanzelfsprekend te beschouwen.
2. Het wereldwijd terugdringen van de oppermacht van de koning en het introduceren van democratie, zoals gestart met de Franse

revolutie.

3. De ontwikkeling van de menselijkheid. We bezien elkaar als gelijken (ook nu weer in grote delen van de wereld). We hebben afstand genomen van het beschouwen van de ander als minderwaardig. De slavernij is afgeschaft.

4. Hiermee samenhangend de afschuw over menselijk leed. Nog geen drie eeuwen geleden gingen we gezellig naar de grote markt om het radbraken en vierendelen van onze medemensen te aanschouwen. Dat zou nu niet meer mogelijk zijn.

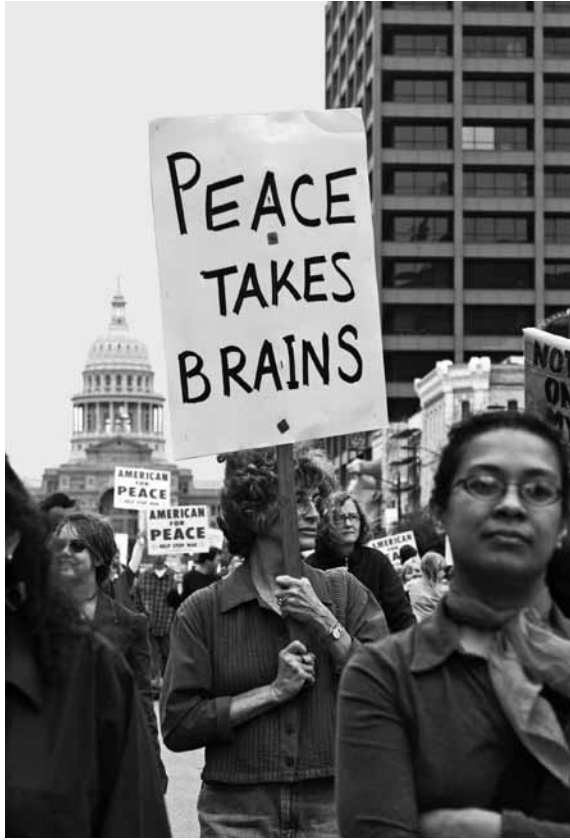
5. Ook de positie van de vrouw moet genoemd worden. Vroeger was de man de baas over de vrouw en ook dat is in de afgelopen 200 jaar in vele opzichten bijgesteld.

De mensheid is dus in staat met succes grote stappen vooruit te zetten. Daarom zou dit naar mijn mening ook mogelijk moeten zijn voor de vredesdialoog in conflictsituaties. Nu is de sterkste de baas, nog steeds. Dat was altijd zo. De hegemoon. Ooit was dat Spanje, later Nederland en daarna Engeland. Op dit moment is dat de Verenigde Staten met een militair apparaat dat zijn weerga niet kent.

De VS vindt dat ze het overal in de wereld voor het zeggen heeft. Maar waarom zou niet óók dat kunnen veranderen? Om deze derde weg van op vrede gerichte preventieve dialoog mogelijk te maken is een paradigmaswitch nodig. Een bijna onmogelijke opgave die jaren, zo niet decennia, misschien zelfs eeuwen, tijd zal kosten. Daarbij is een gezamenlijk gedragen strategie voor de vredesbewegingen, wereldwijd en in al zijn geleidingen, een noodzakelijke voorwaarde. Deze notitie gaat daarover. Het is bedoeld om het gesprek over zo'n gezamenlijke aanpak op gang te brengen, de discussie daarover te agenderen. Ik ben zeker niet de eerste die dat doet. Des te beter.

Vergaderzaal van de Veiligheidsraad

www.peace-dialogue-publications.org

info@dolphkessler.nl

Januari 2025

Oplage 50

In het boek 'oorlog of vrede, willen winnen of gelijkspel' (2024) houdt Dolph Kessler een pleidooi voor een "op vrede gerichte preventieve dialoog" in geopolitieke conflictsituaties.

Hij ziet dat als een derde weg tussen pacifisme enerzijds en de opvattingen van de Pruisische generaal von Clausewitz (1780 - 1831) anderzijds die oorlog zag als politiek maar dan uitgevoerd met andere middelen; opvattingen die anno 2025 in het denken en handelen in geopolitieke conflictsituaties nog steeds centraal staan.

In deze 'minipublicatie' werkt hij de vraag hoe zo'n ambitieus concept van 'op vrede gerichte preventieve dialoog' ingang kan vinden verder uit. Daarbij onderscheidt hij zes pijlers die moeten leiden tot een meer vreedzame wereld.

1. Besef van de urgentie, gelet op de uiterst complexe en steeds gevaarlijk wordende wereld vol kernwapens en nieuwe technologieën;
2. Het terugbrengen van de VN in het centrum van de macht;
3. Heldere en voor iedereen te begrijpen gedragsregels in het geopolitieke proces;
4. Het ontwikkelen van relevante polemologische kennis met betrekking tot vrede;
5. Een actieve vredesbeweging die de juiste vragen stelt en alternatieven aandraagt;
6. Een sterke coalitie van de 'peace keepers' dat wil zeggen mensen, organisaties en landen die vrede, als bewuste keuze, bovenaan zetten in plaats van dat geopolitieke conflicten via de machtsstrijd en het recht van de sterkste worden "opgelost".

De mensheid staat op een tweekop. Of om het fundamenteel anders te gaan doen door veiligheidsmechanismen te ontwikkelen die eeuwen mee kunnen. Of om door te gaan op de weg die nu gevolgd wordt waarbij grote machtsblokken op ramkoers (komen te) liggen, wederzijds escaleren en oorlog voeren met een reële kans op een nucleaire winter.